

Luchtkwaliteit rapporteren naar de burger, hoe verder?

Verslag van de workshop, georganiseerd door **Leefmilieu**
Titus Brandsma Memorial Nijmegen, 17 juni 2009

Burgers hebben behoefte aan informatie over de luchtkwaliteit in hun leefomgeving. De rapportages luchtkwaliteit die veel gemeenten en de provincies (moeten) maken, vormen de belangrijkste informatiebron voor deze burgers. De toegankelijkheid van deze rapportages laat nog veel te wensen over en Leefmilieu heeft met de website www.lokalelucht.nl een voorbeeld neergezet hoe dit beter kan. Nu echter het NSL in werking is getreden met daaraan gekoppeld de saneringstool en rapportagetool, verandert de wijze van rapporteren over luchtkwaliteit: de rapportages luchtkwaliteit worden nauwelijks meer gemaakt. De vraag rijst nu hoe de informatie over luchtkwaliteit naar de burger ontsloten wordt met deze ontwikkelingen. Hierover is in de workshop op 17 juni gediscussieerd door de verschillende betrokkenen: wethouders, beleidsmedewerkers, ambtenaren, burgers.

Dit verslag geeft beknopt de presentaties weer die op de workshop gegeven zijn en vragen die naar aanleiding van de presentaties gesteld zijn; de presentaties zelf zijn op de website www.lokalelucht.nl te downloaden onder het kopje 'zelf aan de slag' – 'bijeenkomsten'. Vervolgens worden de aandachtspunten weergegeven die naar voren zijn gekomen bij de discussie over hoe verder te gaan met de informatievoorziening over luchtkwaliteit naar burgers. Ten slotte wordt een aantal aanbevelingen gegeven.

Het NSL en de burger

Marijke Hezemans en Aad Bezemer, VROM.

Marijke Hezemans geeft een toelichting op de positie van de burger ten opzichte van het NSL. Zij geeft daarbij aan dat je te maken hebt met verschillende burgers: de kritische burger (verenigd in milieubeweging, bewonersgroepen, ed) en de 'gewone' burger (ouders, ..). Deze verschillende burgers zullen ook verschillende behoeften aan informatie hebben.

Marijke Hezemans geeft aan dat met de rapportagetool en saneringstool van het NSL de burger beter bediend wordt. Gegevens zijn immers op straatniveau beschikbaar. Met de saneringstool moet een gemeente ook laten zien welke maatregelen zij treft en welke resultaten daarmee geboekt worden, de burger kan dus zelf zien hoe het zit met de ontwikkeling van de luchtkwaliteit in zijn straat/leefomgeving.

De burger kan zo ook in de gaten houden in hoeverre de overheid zich houdt aan de verplichte maatregelen en indien nodig de overheid hierop aanspreken. Tevens kan de burger vragen om extra maatregelen als uit de monitoring blijkt dat de genomen maatregelen onvoldoende effect sorteren.

Voor grote projecten is het grote voordeel voor de overheid dat deze al meegenomen zijn in het NSL. Het NSL heeft daarop maatregelen genomen om ervoor te zorgen dat de grenswaarden ondanks deze projecten gehaald worden. Hiermee moet het voor de gemeente geen probleem zijn om deze projecten uit te voeren. Wel is het van groot belang om de burger 'mee te nemen' in dit proces en uit te leggen hoe een en ander in elkaar zit, alleen dan voorkom je alsnog procedures.

De aanwezige ambtenaren van gemeenten en provincies reageren sceptisch:

- De burger zal toch de projecten aanvechten op grond van verslechterde luchtkwaliteit lokaal en ook het NSL zal door de burger aangevochten worden. Het NSL is een nationaal programma van 'de' overheid en de burger moet dus 'de' hele overheid vertrouwen dat het goed komt; dit lijkt een utopie.
- Het is ook niet zo dat alle straten in de rapportagetool en saneringstool zitten. Alleen de straten die gemeenten opgegeven hebben zitten erin, dit zijn slechts de straten met knelpunten. Voor alle overige straten zijn dus geen gegevens beschikbaar voor de burger.
- De burger wil inzage in de aangeleverde gegevens, die bepalen namelijk de uitkomst van de berekeningen. Met name de verkeerscijfers worden veel bediscussieerd in dit land met 15 miljoen verkeersdeskundigen...inzage geven en uitleggen wat je doet, blijft noodzakelijk.

De vraag wordt gesteld welke sancties er zijn op het niet uitvoeren van maatregelen uit de NSL. Marijke Hezemans geeft aan dat de minister zou kunnen handhaven, maar dat de controle er met name in zit dat er financiering vanuit de Rijksoverheid plaatsvindt. Lagere overheden moeten verantwoorden wat er met dat geld voor de maatregelen gedaan wordt.

Communiceren luchtkwaliteit, aanpak Nijmegen

Henk Nijhuis, senior adviseur luchtkwaliteit, gemeente Nijmegen

Henk Nijhuis vertelt dat Nijmegen zich al lange tijd inzet om de luchtkwaliteit van Nijmegen zorgvuldig in kaart te brengen en daarover met de burgers te communiceren. Kenmerkend voor de aanpak van Nijmegen is:

- stadsbreed monitoren (niet alleen in wegprofiel en op toetsafstand)
- alle bronnen (bijvoorbeeld ook scheepvaart meegenomen)
- zelf invoer organiseren
- één rekenlag/-model
- presenteerbaar stadsbreed en voor Nijmegen-West/ Weurt specifiek (vanwege historie wijk)

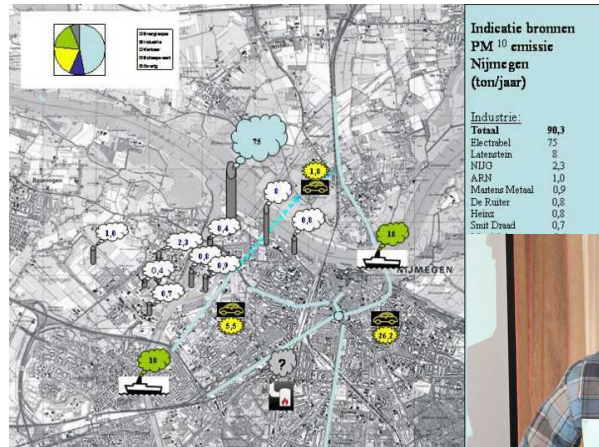
Met de komst van het NSL met de saneringstool/rapportagetool wijzigt de wijze van monitoren, dit brengt de continuïteit van de aanpak van Nijmegen in het nauw.

Henk Nijhuis ziet wel voordelen van de tools:

- landelijke afstemming methode
- koppeling met NSL en subsidie

maar belangrijke nadelen zijn:

- alleen op toetsafstand en selectie wegen
- scheepvaart beperkt meegenomen

Hij geeft ook aan dat de tools niet bedoeld zijn als informatietool naar de burger. De tools zijn overschrijdingsgericht, dus de burger die woont in een straat zonder overschrijding kan geen gegevens vinden over de luchtkwaliteit.

Voor de toekomst werkt de gemeente Nijmegen eraan dat de beide rekenmethoden (eigen methode en NSL-tools) meer in overeenstemming met elkaar komen. Voorlopig zal de gemeente beide methoden blijven hanteren, omdat de eigen methode gebruikt is in nog lopende RO-procedures en er afspraken zijn met milieu- en bewonersgroepen over de aangeboden informatie over luchtkwaliteit in Nijmegen.

Naar aanleiding van de presentatie komt naar voren dat er behoefte is aan meten van zwarte rook als betere maat voor de mogelijke gezondheidseffecten. Paul Fischer (RIVM) geeft aan dat het RIVM samen met de Britten probeert om dit op de agenda van de WHO te krijgen.

Rapportages luchtkwaliteit Limburg

Jan Wensink, programmamanager Luchtkwaliteit Limburg, provincie Limburg

Jan Wensink laat de aanwezigen zien hoe in de provincie Limburg de rapportages luchtkwaliteit sinds de start in 2001 veranderd zijn. In dit eerste jaar stuitte de provincie op een aantal problemen:

- geen informatie over Rijks- en provinciale wegen beschikbaar
- alleen rekenen op dichtstbijzijnde woning (onderschatting aantal woningen met overschrijding)
- na RvS uitspraak wildgroei in toetsingslocaties
- Geen of verouderd verkeersmodel

Dit alles leidde tot onjuiste conclusies: geen knelpunten.

De eerste jaren lag de uitdaging in het oplossen van bovenstaande problemen en het aanzetten van gemeenten tot het rapporteren van hun luchtkwaliteit.

In mei/juni 2005 kon de provincie meer gedegen luchtkwaliteitskaarten (over het jaar 2003) laten zien; hieruit kwamen wel knelpunten naar voren en de krant kopte 'door vieze lucht 1300 doden'. Hierop werd een 'Platform Lucht Limburg' opgericht om met de knelpunten en de rapportages aan de slag te gaan.

De daarop volgende rapportages toonden een consistent beeld, met overschrijdingen in een zestal gemeenten. Het platform stelde zich als ambitie: alle woningen onder de grenswaarde!

Echter nu in 2008 de eerste cijfers uit de saneringstool/rapportagetool beschikbaar zijn, blijken de knelpunten als sneeuw voor de zon verdwenen. Het is moeilijk dit verschil uit te leggen aan politiek en burgers.

Hoe verder?

Het platform houdt vast aan de eigen ambitie om alle woningen onder de grenswaarde te brengen. Tevens zullen de monitoring en de luchtkwaliteitskaarten blijven met in de toekomst een applicatie met google-earth zodat het voor de burger nog toegankelijker wordt.

Emissies van de landbouw worden aangepakt met een speciale werkgroep landbouw die onder het platform hangt.

Vragen van burgers; 2 jaar www.lokalelucht.nl

Marga Jacobs, vereniging Leefmilieu

Marga Jacobs vertelt over de ervaringen van Leefmilieu met vragen van burgers over luchtkwaliteit. Twee jaar lang beantwoordt Leefmilieu via de website www.lokalelucht.nl vragen van burgers over luchtkwaliteit, maar de ervaring met luchtkwaliteitsvraagstukken gaat al meer dan een decennium terug.

Het belang van informatie over luchtkwaliteit is groot, onder andere vanwege:

- sterke relatie milieu en gezondheid
- vrijwel ieder milieuprobleem heeft een luchtkwaliteitsaspect
- recente discussie over locatie van scholen en andere gevoelige bestemmingen
- normen hebben grote impact op samenleving; maar bieden geen 'veilige' luchtkwaliteit
- ...

De informatie over luchtkwaliteit is voor burgers van belang bij het maken van keuzes. Ouders, sporters, raadsleden, allen gebruiken de informatie om beslissingen te nemen: "waar ga ik wonen?", "waar kan ik hardlopen?", "waar bouwen we het ziekenhuis?"

Op de website www.lokalelucht.nl kwamen vele vragen binnen en de vragen&antwoorden zijn op de website gepubliceerd in de volgende categorieën:

- meten en berekenen
- luchtkwaliteit en verkeer
- houtkachels
- luchtkwaliteit en gezondheid
- megastallen
- rapportages luchtkwaliteit
- de luchtkwaliteit in....
- wetten en regels
- NSL

Op de website staan alle vragen, onder het kopje 'vragen en antwoorden'.

Eenvoudige vragen over luchtkwaliteit zijn er nauwelijks, de meeste vragen zijn complex en specifiek. 'Hergebruik' van antwoorden was daarom meestal niet mogelijk, en antwoorden verouderen snel. Veelvoorkomende vragen gingen over: houtstook, megastallen, binnenshuis meten, waarom wordt er niets gedaan en waar zijn de rapportages over 2007?

Op basis van alle ervaringen met luchtkwaliteitsvraagstukken en het beantwoorden van vele vragen, pleit Leefmilieu voor:

- goede toegankelijkheid van de rapportages luchtkwaliteit op internet (van alle jaren)
- publieksversies waarin naast verkeer ook industrie en scheepvaart zijn meegenomen
- bij voorkeur met goede geografische kaarten (op internet – Atlas Leefomgeving)

En uiteraard blijven opstellen van rapportages luchtkwaliteit 'oude vorm', zo lang de rapportagetool van het NSL niet toegankelijk en geschikt is voor burgerinformatie.

Hoe verder?

Bij het opstellen van de aanbevelingen is het volgende naar voren gekomen:

- Gemeenten voelen nog steeds de verplichting tot het rapporteren naar de burger, maar er is gebrek aan tijd om én de saneringstool en rapportagetool in te vullen ten behoeve van het NSL én een publieksrapportage op te stellen.
- De rapportagetool levert monitoringsdata, maar geen publieksklare informatie.
- De uitkomsten verschillen in veel gevallen van de data die gemeenten eerder uit hun eigen berekeningen kregen: knelpunten zijn verdwenen of op een andere plek terecht gekomen of er zijn plotseling meer knelpunten gekomen. Dit is niet aan bestuur en burger uit te leggen, dus gemeenten zijn ook niet happig om de kaartjes uit de rapportagetool te publiceren.
- VROM verwacht eigenlijk wel dat de data uit de rapportagetool gebruikt worden voor het publiek; als reactie hierop geeft een gemeente aan dat Goudappel-Coffeng zegt dat de kaartjes uit de rapportagetool niet aan de burger gegeven mogen worden.
- Verschuivingen in rekenuitkomsten zijn moeilijk uit te leggen, wekt wantrouwen bij burger. VROM geeft aan dat er steeds uitgelegd moet worden dat het een moeilijk onderwerp is en dat er steeds verbeterlagen plaatsvinden in de modellering. We rekenen steeds beter maar dat laat inderdaad verschuivingen in de uitkomsten zien.
- De vraag rijst waarom de publieksrapportage niet ook meteen centraal geregeld wordt; VROM geeft aan dat hiervoor de menskracht ontbreekt en dat maatwerk per gemeente nodig is.
- Het komt helder naar voren dat er momenteel een gat gevallen is in de rapportages luchtkwaliteit. Het grootste deel van de gemeenten heeft over 2007 geen rapportage luchtkwaliteit opgesteld, omdat zij nu met de rapportagetool rapporteert. Aangezien deze niet beschikbaar is voor de burger, staat de burger met lege handen.
- Dit jaar start een nieuwe 3-jaarlijkse cyclus voor de rapportage luchtkwaliteit: alle gemeenten moeten dus bekijken of zij moet rapporteren over de luchtkwaliteit. Het lijkt erop dat veel gemeenten zich hiervan niet bewust zijn.

Rapportage in 2009 (over 2008): taken NSL- en niet-NSL-gemeenten

Als **NSL-gemeente** heeft u dit jaar de volgende taken:

- Opnieuw inventariseren of er plaatsen in de gemeente zijn waar de bevolking direct of indirect kan worden blootgesteld aan te hoge concentraties luchtverontreinigende stoffen. Deze nieuwe inventarisatie is nodig omdat dit jaar sprake is van een nieuwe driejaarlijkse cyclus.
- Rapporteren over alle mogelijke knelpunten. Vanwege de nieuwe inventarisatie kan dit betekenen dat u moet rapporteren over wegen en/of inrichtingen waar niet eerder over gerapporteerd is. Rapportage vindt plaats met behulp van de Rapportagetool.
- Inbreng, controle en het accorderen van de basisgegevens in de Rapportagetool. De planning hiervoor is als volgt:
  - tot 1 april: aankondigen aanlevering databestanden (verkeersmodellen, telgegevens, verkeersmilieukaarten) voor de Rapportagetool;
  - 26 mei tot 1 juli: Rapportagetool geopend voor het opnemen van extra wegen en het wijzigen van gegevens;
  - 1 augustus: rekenresultaten Rapportagetool worden beschikbaar gesteld aan gemeenten en provincies.

Alle NSL-gemeenten moeten dit jaar rapporteren.

Voor **niet-NSL-gemeenten** gelden dezelfde taken met de volgende aanvulling:

- Opstellen van een plandrempelplan voor een nieuwe overschrijdingssituatie uit 2007 of rapporteren over de uitvoering van een plandrempelplan dat is vastgesteld in 2006.

Bron: www.infomil.nl

Aanbevelingen

- De aanwezigen zijn het erover eens dat het mooi zou zijn als de informatie uit de saneringstool/rapportagetool begrijpelijke informatie voor de burgers zou opleveren; er moeten dan wel meer locatiespecifieke bronnen ingevuld kunnen worden.
- De data uit deze tools zou dan in de Atlas Leefomgeving opgenomen kunnen worden. Via de Atlas Leefomgeving kan de burger op postcode informatie over zijn leefomgeving opzoeken.
- Er zouden uniforme teksten moeten komen in 'jip en janneke'-taal over bijvoorbeeld de voors en tegens van meten versus berekenen, zodat het voor de burger begrijpelijk is.
- Er moet maximale openheid zijn over luchtkwaliteitsdata en vooral ook over de input van verkeersmodellen om vertrouwen van de burger te krijgen.
- Meer meten in plaats van berekenen (1 gemeente genoemd).
- Op korte termijn bij ministerie de vraag neerleggen wat zij denkt te doen aan het ontbreken van de rapportages luchtkwaliteit vanaf 2007.

Na afloop van de workshop werden de sprekers bedankt met onder andere een 'EIN-O science kit' om de luchtvervuiling zelf te meten. Hierop volgden veel enthousiaste reacties en vragen waar deze te koop zijn. Hieronder volgt enige info:

Dit speelgoed is te koop bij de betere speelgoedwinkel (dus niet de bekende ketens). Tevens op internet bij diverse webwinkels, onder andere www.educatief-speelgoed.com. Ook verkrijgbaar van deze sets zijn onder andere: bodemkwaliteit en klimaatverandering.